

konferencián azért gyűltek össze, hogy méltaságak a nagy cseh pedagógus és gondolkodó, J. A. KOMENIUS művét, felhívással fordulnak az egész világ nevelőjéhez: neveljék a rájuk bízott ifjúságot KOMENIUS törekvéseinek megfelelően a kölcsönös megértés szellemében, véssék beléjük a más népek iránt való megb-

csülést, tanítsák őket minden diszkriminációs szándék legyőzésére, és úgy neveljék őket, hogy a fiatalok ne csak önmaguknak és a maguk nemzetének, hanem az egész emberiségnek hasznára legyenek, és műveltségüket önként a haladás és a népek békéjének szolgálatába állítsák.”

ZIBOLEN ENDRE

KOMENIUS-EMLEKÜLÉS EPERJESÉN

1970. szeptember 15—16-án tudományos konferenciát rendezett Eperjesen a Szlovák Iskolaügyi Minisztérium, a Szlovák Tudományos Akadémia, az Eperjesi Városi Tanács, a kassai Šafarik Egyetem eperjesi Filozófiai Fakultása „*Komensky és Szlovákia*” témakörben. A nagyszámú szlovák és cseh szakemberek kívül szovjet, magyar, jugoszláv, lengyel és angol kutatók is résztvettek a konferencián, amelynek anyagából kiemelkedett a két főreferátum.

JOZEF MATEJ professzor „*Jan Amos Komensky pedagógiai öröksége Szlovákiában*” címmel a következőket foglalta össze: 1. A cseh testvérek emigrációjának okai. 2. Az emigráns cseh testvérek Szlovákiában. 3. KOMENSKÝ szlovákiai kapcsolatai a XVII. század első felében. 4. KOMENSKÝ nyelvtankönyvei a szlovák iskolákban. 5. KOMENSKÝ hatása Szlovákiában a korai felvilágosodás és a felvilágosodás idején. 6. KOMENSKÝ hatása a szlovák nevelésre és iskolarendszerre a 19. és 20. században. 7. KOMENSKÝ hagyatéka napjainkban.

FRANTIŠEK KARŠAI professzor előadásának címe „*Komensky ideológiai hatása a szlovákiai társadalmi és politikai viszonyokra*” volt. Ennek keretében két nagy kérdéskört fejtett ki részletesen: 1. A puritanizmus és independen-tizmus, mint antifeudális ideológia Magyarországon; KOMENSKÝ viszonya ezekhez az eszmeáramlatokhoz. 2. A revelacionizmus Szlovákiában; a revelacionizmus, mint KOMENSKÝ politikai eszköze a Habsburg-ellenes harcban.

A magyar résztvevő számára igen érdekes témák ezek, hiszen a két előadásban tárgyalt tényanyag az 1918 előtti magyar művelődéstörténetnek is (akárcsak a szlovák művelődéstörténetnek is) jelentős és szerves része. Óhatatlanul felmerült a kérdés: a 17. századot kutató magyar szakemberek ismerik-e eléggé e kiváló szlovák történészek eredményeit? Megvannak-e a kommunikáció lehetőségei? Nem jött-e még el egy-egy jól kiszemelt téma közös kutatásának ideje? Hiszen tulajdonképpen ugyanazt kutatjuk mindkét oldalon!

A csehszlovákiai kutatók — a hozzászólásokból is kitűnt — általában jól ismerik KOMENSKÝ sárospataki éveinek jelentőségét. Igen értékes számunkra ebből a szempontból is JOSEF BRAMBORA anyaga: „KOMENSKÝ sárospataki tartózkodásának befolyása pedagógiájá-

ra és panszofiájára”. De érdeklődéssel hallgattuk LUDOVIT NOVAK előadását a Janua egyik 17. századi kiadásáról, amely magyar közvetítéssel készült, s benne első ízben található közép-szlovák (a ma egész Szlovákiában használatos nyelvű) nyomtatott szöveg; JÁN MIXLEŠ referátumát JÁN DUCHON enciklopédizmusáról és KOMENSKÝ tankönyveinek szerepéről a 17. századi közép-szlovákiai iskolákban; JAROMIR ČERVENKA hozzászólását a jeles eperjesi tanár, BAYER JÁNOS és KOMENSKÝ természetfilozófiájának közös vonásairól; a Sárospatakra tartó KOMENSKÝ egyhetes lednicei tartózkodásáról melynek döntő hatása volt a sárospataki művekre, ezt az előadást MICHAL FALTIN tartotta; J. A. VALŠÍK beszámolóját egy érdekes módszerű kutatásról a SZEGES-családnév szlovákiai előfordulásairól stb. Itt is felmerült azonban a kérdés, ezeket és a többi érdekes előadást hallgatva: a magyar művelődéstörténeti kutatás mostanában nem értelt olyan eredményeket, amelyekett érdemes lett volna ismertetni? Mi nem tudunk semmi újat sem mondani például KOMENSKÝ sárospataki tevékenységéről? Vagy például az olyan nagyjelentőségű *Pampaedia* vagy az egész *Consultatio Catholica* döntő sárospataki vonatkozásainak felderítése külföldi kutatókra vár? Az eperjesi konferencián egyetlen magyarországi előadó sem szerepelt.

Ki kell emelnünk egy igen különleges kultúrtörténeti-művészi élményt, amelyben a konferencia szervezői a résztvevőket részesítették. Alighanem európai unikum az, amely a kis eperjesi színpadon az egyik este bemutatásra került: KOMENSKÝ „*Diogenes Cynicus*” című iskoladrámája, érdekes modern felfogásban (a darab igen sokféleképpen „modern”!), a Šafarik Egyetem eperjesi filozófiai fakultása hallgatóinak sikeres előadásában. Ugyancsak értékes művészi emléke marad a résztvevőknek a szép KOMENSKÝ-plakett. Jól kiegészítette a konferencia tudományos anyagát és művészi élményeit a sárospataki kirándulás, amelyre az utolsó napon került sor. A konferencia szervező bizottsága, élén a fáradhatatlan *František Karšai*, elismerésre méltó jó munkát végzett az eperjesi nemzetközi KOMENSKÝ-konferencia megrendezésével és lebonyolításával, s nem utolsó sorban a szíves, baráti vendéglátással.

ÁBENT FERENC